

Vahavuuksia ja vetovoimaa ihimisiä ja ilmastotekoja

Rieska

1. Johdanto	1
1.1 Leader-ryhmän tehtävät ja rooli paikallisena kehittäjänä	1
1.2 Visio	1
2. Tiivistelmä strategian valmisteluprosessista	2
3. Toiminta-alueen kuvaus ja nykytilan analyysi (sis. toiminta-alueen kartta) ..	3
4. Kehittämistarpeet	8
5. Valitut kehittämisen painopisteet, tavoitteet ja niihin liittyvät toimet	10
5.1 Strategian painopisteet ja läpileikkaavat teemat	10
5.2 Tavoitteet ja niihin liittyvät toimet	10
5.2.1 Elinvoima ja hyvinvointi	11
5.2.2 Monipuolinen yritystoiminta	12
5.2.3. Rieskalaisuus	13
5.2.4. Älykäs uudistuminen	14
5.3. Läpileikkaavat teemat	15
5.3.1 Ympäristöviisaus	15
5.3.2. Nuoret	15
5.3.3. Kansainvälisyys	15
5.3.4. Vaikuttavuus	15
6. Rahoitussuunnitelma	16
7. Toimeenpanon kuvaus	17
7.1 Hallinto	17
7.2 Aktivointi ja viestintä	18
7.3. Yhteistyö ja verkostoituminen	19
8. Seuranta ja arviointi	20

LIITTEET

Liite 1: Kuvaus osallistavasta valmisteluprosessista

Liite 2: Dynaaminen verkostoanalyysi

Liite 3: ELY-Leader yhteistyösopimus (toimitetaan 14.10.2022 mennessä)

Liite 4: Kuntarahasitoumukset

Liite 5: Rahoitettavien hankkeiden valintakriteerit (toimitetaan 31.12.2022 mennessä)

1. Johdanto

Edessäsi on Rieska-Leaderin kehittämisstrategia vuosille 2023–2027. Se on jo viides maaseudun kehittämistoimintaa ohjaava suunnitelma tälle alueelle. Koronasta huolimatta sen tekemiseen on osallistunut laaja joukko oman kotiseutunsa kehittämisestä kiinnostuneita asukkaita ja yhteisöjä. Ihmisten tarpeet riittävästä toimeentulosta ja hyvästä asuinympäristöstä ovat olleet alusta lähtien strategioiden perustana – niin nytkin. Globalisaation vastavoimana entistä useampi on kiinnostunut omista juuristaan ja

paikallisista perinteistä, joita me nimitämme tässä rieskalaisuudeksi. Huoli ilmastomuutoksesta, mutta toisaalta uuden teknologian mahdollistamat ratkaisut näkyvät myös asukkaiden mielipiteissä. Kehittämisen painopisteiksi nousivatkin elinvoima ja hyvinvointi, monipuolinen yritystoiminta, rieskalaisuus ja älykäs uudistuminen. Lämpileikkaavina teemoina tulee olemaan ympäristöviisaus, nuoret, kansainvälisyys ja vaikuttavuus.

1.1 Leader-ryhmän tehtävät ja rooli paikallisena kehittäjänä

Missio:

Rohkaista ja tukea asukkaita oman alueen viihtyisyyden parantamiseen ja elinvoiman lisäämiseen.

Rieska-Leaderin tärkeimpinä tehtävinä on paikallisten toimijoiden neuvonta, aktivointi ja tukeminen, jotta he pystyvät tekemään omasta asuinalueestaan entistä paremman ja viihtyisemmän. Rieska-Leader toimii alueella innovaattorina ja sen rooli paikallisena kehittäjänä on olla näkyvä ja aktiivinen toimijoiden verkottaja, jolla on laajat verkostot ja joka tuntee alueen tarpeet ja laajat kokonaisuudet. Toiminta on avointa ja läpinäkyvää sekä rohkeasti ja ennakkoluulottomasti tulevaisuuteen katsovaa. Rieska-Leader tunnetaan

uudistuvana ja jatkuvasti oppivana organisaationa, jolla on käytössä joustavat rahoitustyökalut ja riittävät resurssit osaamisen, henkilöstön ja alueen kehittämiseen.

Rieska-Leaderin toimintaa ohjaa Leader-metodi ja toiminnan lisäarvo tulee Leader-periaatteista. Toimintaa tehdään asiakaslähtöisesti ja asiakasta autetaan koko hankeprosessissa niin, että hanke on mahdollista toteuttaa mahdollisimman laadukkaasti.

Arvojemme mukaan haluamme toimia seuraavasti:

Ihmislähtöisesti: Kaikessa Rieska-Leaderin toiminnassa alueen asukkaat ovat keskiössä.

Avoimesti: Rieska-Leaderin toiminta on läpinäkyvää ja tiedon jakaminen avointa.

Vaikuttavasti: Kaikki Rieska-Leaderin toiminta tähtää strategian päämäärien edistämiseen.

1.2 Visio

Rieska-Leaderin alue on elinvoimaista ja vetovoimaista maaseutua, joka on aidossa vuorovaikutuksessa lähialueiden kanssa. Pienyrittäjäyys on vahvaa ja monialaista, ja pohjautuu alueen omiin voimavaroihin. Yhteisöllisyys kukoistaa, ympäristö on viihtyisä ja aktiivisilla asukkailla on hyvät vapaa-ajanviettomahdollisuudet. Myös nuoret ovat innokkaasti mukana oman alueensa kehittämisessä. Monikulttuurisuus ja kansainvälisyys ovat osa alueen asukkaiden ja yritysten arkipäivää.

2. Tiivistelmä strategian valmisteluprosessista

Strategian tekeminen aloitettiin syksyllä 2019, jolloin aloitettiin kyselytutkimuksen tekeminen tulevan kauden kehittämistarpeista. Kyselyä tehtiin kuntakohtaisissa työpajoissa sekä erilaisissa tilaisuuksissa ympäri toiminta-alueita. Osallistavaa valmistelua jatkettiin vuosina 2020–2022 useassa erilaisissa tilaisuuksissa, joihin osallistui alueen asukkaita, yhdistystoimijoita, kuntien edustajia sekä nuoria. Yksi onnistunut kokonaisuus oli yrittäjäkiertue, jolla tavoitettiin yrittäjiä yhteensä 106 kappaletta. Kaikkiaan tilaisuuksissa tehtiin kyselyihin saatiin vastauksia 824 kappaletta. Lisäksi tietoa kerättiin kaikille avoimien sähköisten kyselyiden avulla, joita jaettiin nettisivujen, jäsen tiedotteen, sosiaalisen median ja suorien kontaktien kautta. Yhteensä strategian tekemiseen osallistui noin 1 100 henkilöä. Esiin nousseet painopisteet ja teemat ovat olleet kaikkien nähtävänä ja kommentoitavana Rieska-Leaderin nettisivuilla ja jäsenille lähetetyissä jäsenkirjeissä.

Alueen kuvaukseen ja SWOT-analyysin työstämiseen perustettiin erillinen strategiaryhmä, joka koostui monipuolisesti alueen eri toimijoista. Alueanalyysiä käytiin lävitse myös tilaisuuksissa, johon kutsuttiin asiantuntijoita erityisesti kuntien hallinto-, maaseutu- ja elinkeinopuolelta. Osallistuvan valmistelun tulokset näkyvät erityisesti strategian painopisteiden sisällössä sekä alueen nykytilan analyysissä. Strategian valmistelussa kuultiin myös keskeisempiä maakunnallisia verkostokumppaneita. Valmisteluprosessin aikana on myös huomioitu, että Pohjois-Pohjanmaan Ely-keskuksen alueellisen maaseutuohjelman ja maakuntaohjelman tavoitteet tukevat Rieska-Leaderin strategisia painopisteitä.

Strategian liitteenä on tarkempi kuvaus osallistavasta valmisteluprosessista (liite 1)

Kuntatilaisuus Merijärvellä maaliskuussa 2022. Kunnissa järjestetyissä tilaisuuksissa keskusteltiin tulevan ohjelmakauden kehittämistarpeista.

Rieska-Leader osallistui Ylivieskassa järjestetyille Rysky-päiville huhtikuussa 2022. Tilaisuudessa toteutettuun kyselyyn saatiin runsaasti vastauksia.

3. Toiminta-alueen kuvaus ja nykytilan analyysi

Rieska-Leaderin toiminta-alueen muodostavat seitsemän kuntaa (Alavieska, Kalajoki, Kannus, Sievi, Merijärvi, Oulainen ja Ylivieska) Pohjois- ja Keski-Pohjanmaan maakuntien raja-alueella. Alueen asukasmäärä on 48 609 asukasta (tilastokeskus 1.1.2021). Nuorten osuus asukkaista on 20,6%, työikäisten 55,7%, ja yli 64-vuotiaiden 23,7%. Alueella on noin 60 maaseu-

tumaista kylää, ja niiden palvelut ja elinvoimaisuus vaihtelevat suuresti. Osa kylistä on valtakunnallises-tikin edistyksellisiä ja niissä kylän palveluita on vietty kyläläisten toimesta uudelle tasolle (tästä hyvinä esimerkkeinä Kannuksen Eskola ja Kalajoen Rautio). Alueen maapinta-ala on noin 3 900 neliökilometriä ja välimatkat kuntakeskuksiin ovat varsin kohtuullisia.

Kuntien väestön jakautuminen alueluokituksen mukaan (SYKE, 2019 asukasmäärillä)

Kunta	Harvaan asuttu maaseutu	Ydinmaaseutu	Maaseudun paikalliskeskukset	Yhteensä
Alavieska	72	2 429	0	
Kalajoki	130	11 886	0	
Kannus	353	5 094	0	
Merijärvi	87	998	0	
Oulainen	126	1 931	5 200	
Sievi	180	4 687	0	
Ylivieska	270	2 506	12 413	
Yhteensä	1 218	29 531	17 613	48 362

Oulainen

Oulaisissa korostuvat alueelliset sairaanhoidon, terveydenhuollon, kuntoutuksen ja koulutuksen palvelut. Tästä syystä palvelujen työpaikkojen osuus on Oulaisissa korkea. Kaupungin halki virtaa Pyhäjoki. Maakunnan suurimpiin kuuluva kesätapahtuma Waltakunnalliset veteraanikokoukset järjestetään vuosittain Oulaisten perinnekeskuksen ja Törmänhovin alueella. Kävijämääräksi on vakiintunut noin 20 000 henkilöä.

Ylivieska

Ylivieska on alueen suurin kaupunki. Ylivieska on kasvava ja kehittyvä kaupunki, joka on alueellinen kaupan keskus. Kaupan osuus painottuu myös elinkeinorakenteessa, sillä palveluiden osuus on 75 %. Ylivieska on Suomen seutukaupunkien menestyjä, jonka taustalla ovat kaupat, palvelut ja ammattikorkeakoulu. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Ylivieskan väkiluku kasvaa yli 18 000 asukkaaseen vuoteen 2040 mennessä.

Kannus

Alueen kunnista Kannus kuuluu Keski-Pohjanmaan maakuntaan. Kannuksessa sijaitsee maa-seutuoppilaitos sekä historiallisesti merkittävä Mäkiraonmäen alue. Mäkiraonmäen alueella on kunnostettuja ja historiallisesti arvokkaita rakennuksia sekä aktiivista yhdistystoimintaa. Eskolan kylä on aktiivinen palvelujen ja muiden toimintojen kehittäjä. Se on palkittu kahdesti valtakunnallisena vuoden kylänä.

Alavieska

Alavieska on maatalousvaltainen pitäjä ja alkutuotannon työpaikkojen määrä on suuri. Etäisyydet ovat kohtuullisia, joten julkisia ja yksityisiä palveluita ostetaan lähikaupungeista. Alavieskan kunta on edelläkävijä sopimuksellisuuden toteuttamisessa: urheiluseura Alavieskan Viri on järjestänyt kunnan liikuntapalvelut jo 30 vuoden ajan.

Kalajoki

Alueen toiseksi suurin kaupunki on Kalajoki, joka tunnetaan matkailustaan. Alueen matkailullinen vetovoima perustuu pitkälle Kalajoen Hiekäsärkkiin, joka on valtakunnallisen tason kesämatkailukohde. Vuonna 2020 Kalajoella yöpyi yli 230 000 matkailijaa. Kalajoelle on rakennettu erittäin paljon loma-asuntoja sekä asuntoja vakinaiseen asuinkäyttöön. Monipaikkaisuus on erityisesti Kalajoella suuri mahdollisuus. Paikkakunnalla on erityisen paljon yrityksiä muillakin kuin matkailutoimialalla. Siellä on esim. Suomen suurimpia naudan- ja sianlihan tuottajia sekä paljon perunanviljelyä.

Sievi

Sievi on alueen teollistuneimpia kuntia ja se on tunnettu erityisesti jalkineistaan sekä elektroniikka- ja mekaniikkateollisuuden tuotteista. Tästä syystä Sievissä painottuu jalostuksen osuus elinkeinorakenteessa. Kunnan asukkaista neljäsosa on alle 15-vuotiaita. Sievin kotiseutupäivä, Muttimarkkinat, on saanut nimensä paikallisesta perinneruoasta.

Merijärvi

Merijärvi on alueen pienin kunta ja samoin kuin Alavieskassa alkutuotannon työpaikkojen määrä on suuri. Merijärvikin ostaa osan palveluistaan naapurikunnista, mutta on myös kuntana tuottamassa asukkaille elintarkeitä ei-julkisia palveluita, kuten polttoaineen myyntiä. Merijärven asukkaista alle 15-vuotiaita on 25 %.

Kokonaisuudessaan alueen asukasmäärä on laskenut, vaikka Kalajoen ja erityisesti Ylivieskan asukasmäärät ovat olleet kasvussa jo useamman vuoden. Pitkän aikavälin ennusteen mukaan alueen väkimäärä tulee kuitenkin nousemaan erityisesti Ylivieskan ja Kalajoen vetovoiman ansiosta.

Toiminta-alueella on paljon lapsia ja nuoria, ja toisaalta lähivuosina eläköityviä. Ylivieskan seutukunta on Oulun seudun ohella Euroopan nuorin seutukunta: reilu kolmannes asukkaista on alle 25-vuotiaita. Väestöllinen huoltosuhde kunnittain on korkea ver-

rattuna koko Suomen keskiarvoon (62,1). Väestötiheys Rieska-Leaderin alueella on 12 asukasta/km², kun maakunnan keskimääräinen väestötiheys on 11 as/km² ja koko maan 18 as/km². Rieska-Leaderin alue jakaantuu ydinmaaseutuun, harvaan asuttuun maaseutuun ja maaseudun paikalliskeskukseen. Ulkomaan kansalaisten osuus alueen väestöstä on hyvin pieni 1,2%. MDI:n mukaan koko maan väestönkasvu perustuu jatkossa vieraskielisen väestön kasvuun, eli alueen täytyy olla veto- ja pitovoimainen myös vieraskieliselle väestölle. Alueen moninaisuus antaa hyvät lähtökohdat paikalliselle kehittämiselle.

Kunta	Asukasluku	Pinta-ala	Väestötiheys	Kylät	Osuus väestöstä %				Väestöllinen huoltosuhde
					Alle 15-v	15-64-v	Yli 64-v	Ulkomaan kansalaisten osuus %	
Alavieska	2 491	253	10	6	19	56	25	0,6	82,1
Kalajoki	12 412	931	13,4	14	18	56	26	2,5	80,4
Kannus	5 390	470	11,6	17	18	58	24	2	75,7
Merijärvi	1 076	232	4,7	5	25	51	24	0,2	96,7
Oulainen	7 102	598	12,2	5	18	55	27	0,8	82,7
Sievi	4 781	800	6,1	9	25	55	20	1,5	80,1
Ylivieska	15 357	574	26,9	6	21	59	20	1,1	71,9
Yhteensä/keskiarvo	48 609	3 858	12	62	20,6	55,7	23,7	1,2	81,4
Koko maa			18		15,4	61,6	23,1	5,3	62,1

Lähde: Tilastokeskus

Elinkeinoelämä

Poikkeukselliset viime vuodet ja tilanteiden nopeat käänteet ja yllättävyys ovat haastaneet alueen yritysten toimintaa. Erityisen lujasti muutokset ovat koetelleet alueen turveyrittäjiä ja turkistuottajia, joiden elinkeinomahdollisuudet ovat käytännössä olemattomia. Rieska-Leaderin toiminta-alueen kunnissa toimii yhteensä 3 386 yritystä, joista mikroyrityksiä on 3 156 (MY-tilastot 2020). Suurin työllistäjä alueella on palvelusektori 58%, jalostuksen osuus on 26% ja alkutuotannon 15%. Erityisesti alkutuotannon osuus koko maahan verrattuna (2,7%) on huomattava. Kevään 2022 Pk-yritysbarometrissä Pohjois-Pohjanmaan pk-yrittäjien suhdannenäkymät ovat lähellä koko maan ja lähialueiden keskiarvoa. Saman kyselyn mukaan alueen yrittäjien näkemys työllisyyden, kannattavuuden, investointien arvon sekä tuotannon ja

tuotteiden kehityksestä on kuitenkin keskimääräistä positiivisempaa. Tämä näkyy myös yritysten odotuksille liikevaihdon ja henkilökunnan kasvusta.

Alueen työttömyysaste oli vuoden 2022 alussa 7,8 %. Työttömyysaste vaihteli alueen 7 % ja 8,7 % sisällä. Yrityskanta alueella oli vuonna 2020 noin 68 yritystä 1000 asukasta kohti. Työvoiman vähäinen saatavuus on yhä suurempi syy siihen, miksi yritykset eivät kykene palkkaamaan lisätyövoimaa. Erityisesti teollisuudessa työvoiman saatavuus koetaan haasteellisimmaksi ja alueen kunnista erityisesti Sievi on kärsinyt jo pitkää työvoimapulasta. Myös Kalajoen yrityksillä on ollut vaikeuksia saada kausityöntekijöitä, erityisesti kesäaikana, jolloin matkailualalla sekä maataloudessa tarvitaan paljon työvoimaa. Palveluala on alueen selkeästi suurin työllistäjä. Alkutuotannon

työpaikkojen osuus on laskenut, mutta on vielä varsin vahvaa erityisesti pienimmissä kunnissa Merijärvellä ja Alavieskassa. Kotimaan matkailun osuus on kasvanut ja tämä on näkynyt erityisesti Kalajoella, jossa on kehitetty matkailualueita ja -palveluita. Myös lähivuosille alueelle on tehty suuria suunnitelmia, joissa

alueen luonto ja meri on keskeinen teema. Alueella on myös merkittäviä tuulipuistokeskittymiä erityisesti Kalajoella sekä Kannuksessa. Suuret tuulipuistotyömaat tuovat alueen majoitus- ja ravitsemisalan yrityksiin runsaasti asiakkaita. Ne käyttävät myös paljon paikallisten urakoitsijoiden palveluita.

Kunta	Työpaikkojen osuus %			Työpaikka	Työttömyysaste	Yrityksiä tuhatta asukasta kohden
	Alkutuotanto	Jalostus	Palvelut			
Alavieska	23	22	54	72,4	7,9	67
Kalajoki	22	22	54	91,1	7,1	87,3
Kannus	14	25	60	95,8	7,6	65,3
Merijärvi	25	16	57	65,8	8,7	49,4
Oulainen	5	24	71	107,4	7,5	63
Sievi	11	54	33	123,6	7	78,6
Ylivieska	3	22	75	105,8	8,3	65,2
Koko maa	2,7	20,7	75,1	100	6,7	

Lähde: Tilastokeskus/TEM/MDI kuntakortti

Osaaminen

Alueella on vähän korkeakoulutasoisia opiskelumahdollisuuksia, joten nuoret pitäisi saada muuttamaan opiskelujen jälkeen takaisin alueelle. Suurin osa noin 70 % alueen 15 vuotta täyttäneestä väestöstä on suorittanut jonkin perusasteen jälkeisen tutkinnon, mutta tutkinnon suorittaneiden määrässä jäädyään kuitenkin maan keskiarvon alapuolelle, joka on 74 %. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneita alueella on 20 % mikä on huomattavasti vähemmän kuin koko maan keskiarvo 32 %.

Ammattikorkeakoulujen yksiköitä alueella on kaksi: Centria-ammattikoulu Ylivieskassa ja Oulun ammattikorkeakoulu Oulaisissa. Lukio on kaikilla muilla paikkakunnilla paitsi Alavieskassa ja Merijärvellä. Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä JEDU tarjoaa ammatillista koulutusta ja sillä on toimipisteet Kalajoella, Oulaisissa ja Ylivieskassa. Kannuksessa on Keski-Pohjanmaan ammattiopiston luonnonvara-alan toimipiste. Vapaan sivistystyön opintoja alueella tarjoavat kristilliset kansanopistot Kalajoella ja Ylivieskassa sekä neljä aktiivista kansalaisopistoa.

Kunta	Toisen asteen tutkinnon suorittaneet %	Korkea-asteen tutkinnon suorittaneet %	Koulutusasteen ulkopuolelle jääneitä 17-24-vuotiaita
Alavieska	69,4	18,7	5,3
Kalajoki	70,9	22,3	5,7
Kannus	69,9	20,8	7,6
Merijärvi	62,8	13	7,4
Oulainen	71,3	22,8	8,4
Sievi	68,2	18	5,9
Ylivieska	74,4	26,9	10,1
Keskiarvo	69,56	20,36	7,2
Koko maa	74,2	32,6	8,6

Lähde: Tilastokeskus/MDI-maakuntakortti

Alueen kehitykseen ja vetovoimaan asuinympäristönä vaikuttaa sijainnin ohella pääosin kunnossa oleva infrastruktuuri. Lisäksi alueen vahvuutena on hyvä saavutettavuus. Rantatie (Valtatie 8), kantatiet niin etelä-pohjois- kuin länsi-itä-suunnissa sekä Pohjanmaan ja Iisalmen radat kulkevat alueen halki. Kokkolan ja Oulun lentokentät ovat reilun sadan kilometrin päässä ja lähimmät satamat löytyvät Kalajoelta, Kokkolasta ja Raahesta. Valokuitu ja tietoliikenneyhteydet ovat alueella varsin hyvät. Traficomien v. 2021 tietojen mukaan vähintään 100 MB:n kiinteän verkon laajakaistasaatavuus oli 54 %. Useassa kunnassa on tehty valokuituverkkoa ja sitä kautta tietoliikenneyhteydet on saatu toimiviksi lähes koko alueelle, mutta alueellisia eroja kuitenkin on. Valokuituyhteyksiä rakennetaan edelleen alueemme kuuteen kuntaan. Ylivieskan osalta valokuidun selvitystyötä tehdään parhaillaan. Kaupunki on tilannut markkina-analyysin Traficomilta ja siitä saadaan selville, mitkä alueet on jo rakennettuja ja miltä alueilta yhteydet vielä puuttuvat.

Luonto ja viihtyisyys

Maisemaltaan alue on tasaista ja metsävaltaista. Se muodostuu aluetta halkovista Pyhä-, Kala- ja Lestijokien laaksoista, joihin asutus peltoineen on keskitynyt. Pohjanlahden rannikolla on niin turistien suosimia hiekkadyynialueita kuin suojeltujakin kohteita. Natura-ohjelmaan kuuluu mm. Rahjan saaristo sekä useita laajoja suoalueita. Puhdas ja monipuolinen luonto tarjoaa vaihtoehtoja erilaisiin tarpeisiin ja alueella on useita eri retkeilykohteita ja niihin pääsee helposti tutustumaan.

Alueella on hyvät ja monipuoliset harrastusmahdollisuudet liikuntaan ja kulttuuriin. Urheiluseurat ovat aktiivisia toimintansa kehittäjiä ja Rieska-Leader onkin rahoittanut lukuisia isompia ja pienempiä liikuntapaikkoja kuntakeskuksiin ja kylille. Kulttuuripuolella erityisesti kesäteatteritoiminta on varsin vilkasta, ja monelle yhdistykselle on tuettu säänkestävyyttä parantavia investointeja, kuten katettuja esiintymislavoja ja katsomoita.

Järjestö- ja yhdistystoiminnalla on alueella pitkät perinteet. Pohjois-Pohjanmaan maakunta erottautuu yhteisöllisyydellään. Sotkanetin tilastojen mukaan maakunnan väestöstä miltei kolmannes osallistuu aktiivisesti järjestötoimintaan. Tästä on myös osoituksena kolmannen sektorin vireä hanketoiminta, kotiseutu- ja talkoohenki sekä monipuoliset tapahtumat. Alueen kunnista Kannus, Sievi ja Oulainen tarjoavat yhdistystoimijoille hankkeiden väliaikarahoituksen tueksi korotonta lainaa. Järjestöillä onkin tärkeä rooli alueen elinvoiman ja hyvinvoinnin lisäämisessä. Alueella on rekisteröityjä yhdistyksiä yhteensä noin 800, joista kyläyhdistyksiä noin 60. Kyläyhdistyksiä aktiivisuus ja rooli toimijoina on hiipunut vuosi vuodelta, ja niiden sijaan yhteisöllinen toiminta on keskitynyt enemmän erilaisiin urheilu-, kulttuuri- ja harrastusyhdistyksiin. Useassa alueen kunnassa on otettu käyttöön myös osallistava budjetointi.

Sievin Jyringin kyläyhdistyksen *Jyrinki liikkuvaksi* -hankkeessa kunnostettiin talkootöin keskeneräinen laavu sekä rakennettiin kuntoportaat.

Kuvat: Jaakko Haaponiemi

4. Kehittämistarpeet

Alueanalyysin työvälineenä on käytetty SWOT-analyysiä, joka pohjaa alueen kuvaukseen, järjestettyihin yleisiin strategiatyöpajoihin sekä erillisen strategiatyöryhmän näkemyksiin alueesta. Alueanalyysissä on huomioitu alueen toimintaympäristö sekä erityspiirteet.

Vahvuudet

Saavutettavuus

- Alueen sijainti ja liikenneyhteydet (rautatiet, satama, valtatiet, kantatiet)

Luonto

- Puhdas, monipuolinen luonto (suot, joet, meri)
- Luonnonvarat (pohjavesi, metsät)

Monipuolinen yrittäjyys

- Yrittäjähenkisyys
- Monipuolinen elinkeinorakenne

Yhteisöllisyys

- Aktiivinen järjestötoiminta
- Kotiseuturakkaus ja talkoohenki
- Luottamus yhteisöön
- Nuorten mukana oleminen

Osaaminen

- Laaja ja monipuolinen koulutustarjonta (erityisesti 2. asteella)
- TKI-osaaminen (Centria)
- Luovat ratkaisut

Viihtyisyys

- Turvallinen ja rauhallinen asuin ympäristö

Nuorten suuri määrä

- Paljon lapsia ja nuoria, alueen asukasmäärä

Heikkoudet

Vähenevä pitovoima

- Väestön ikääntyminen, syntyvyyden lasku
- Nuorten ja koulutettujen siirtyminen pois alueelta
- Tiukka kuntatalous
- Korkea-asteen koulutustarjonta
- Alueen markkinoinnin puute

Liikenneköyhyys

- Tieverkoston paikoittainen huono kunto
- Julkisen paikallisliikenteen vähyys
- Alueen sisäiset erot tietoliikenneyhteyksissä

Yhteistyön haasteet

- Kateus ja negatiivisuus
- Yksilön sitoutumattomuus (ei sitouduta pitkäaikaiseen vapaaehtoistoimintaan)
- Muutosvastarinta

Sosiaalisten vaikeuksien lisääntyminen

- Nuorten syrjäytyminen/pahoinvointi
- Yksinäisyys
- Riittämättömät mielenterveyspalvelut

Mahdollisuudet

Monipaikkaisuus

- Paluumuutto
- Kaksoiskuntalaisuus
- Etätyön/digitalisaation lisääntyminen

Lähiajattelu

- Lähihuoka
- Lähipalvelut (myös lähikunta)
- Lähienergia
- Lähimatkailu

Elämishakuisuus

- Tarinallistaminen/kulttuurihistorian tuotteistaminen
- Luonnon hyödyntäminen
- Uudet tapahtumat

Uudet toimintamallit/älykäs sopeutuminen

- Uudet yhteistyön muodot
- Uudet yrittäjyyden muodot
- Luovien alojen kasvun mahdollisuus
- Nuorten osallisuuden hyödyntäminen
- Kansainvälistyminen (ulkomainen työvoima, kv, yhteistyö)

Uhat

Yhteiskunnan eriarvoistuminen

- Palvelujen digitalisoituminen lisää kuitua ihmisten välillä
- Yhteisöllisyyden muutos
- Kaupungistuminen ja sivukylien autioituminen

Globaalit muutokset

- Ilmastonmuutos & vaikutukset elinkeinoihin
- Turvattomuuden tunne
- Pandemiat, sodat

Osallistumisen väheneminen

- Egoistinen maailmankuva (keskustelukulttuuri "minä itse, ei meille")
- Motivoinnin haasteet, passivoituminen

Yritystoiminnan jatkuvuus

- Osaavan työvoiman puute
- Yrityksen sukupolvenvaihdokset
- Perinteisten käsityöammattien katoaminen

SWOT-analyysi

Alueen vahvuutena ovat sen hyvä sijainti ja liikenneyhteydet, puhdas ja monimuotoinen luonto sekä luonnonvarat (metsät ja pohjavesi). Täällä on hyvä asua: on turvallista ja viihtyisää, ja voi harrastaa monipuolisesti niin liikuntaa kuin kulttuuriakin. Elinkeinorakenne on monipuolinen ja ihmiset ovat yrittäjähenkisiä. Lasten ja nuorten osuus väestöstä on keskimääräistä suurempi. Asukkaat ovat aktiivisia ja mukana erilaisissa järjestöissä. Talkoohenki ja kotiseurakkaus ovat täällä voimissaan. Asumisen laatu, turvallisuus, henkinen ja sosiaalinen hyvinvointi sekä aito yhteisöllisyys ovat alueen vahvuuksia.

Ihmisten henkilökohtaisen hyvinvoinnin arvostuksen kasvaminen, ekologisemmat arvot sekä huoli ympäristön tilasta näkyvät vapaa-ajan harrastuksissa sekä palveluiden kysynnässä. Tämä antaa mahdollisuuksia elinkeinotoiminnan laajenemiselle uusille kasvualoille, kuten hyvinvointipalveluille sekä uusille kulttuuripalveluille. Myös muiden lähellä tuotettujen palveluiden, kuten lähiruoan ja lähien energian, kysyntä kasvaa turvallisuus- ja ekologisuuksista.

Etätyön lisääntyessä toimivat tietoliikenneyhteydet mahdollistavat monipaikkaisen työnteon jatkossa entistä paremmin.

Alueelta nousseissa tarpeissa korostuu vahvasti yritystoiminnan lisääminen ja kehittäminen. Alueella perustetaan paljon uusia yrityksiä, jotka pyrkivät luomaan uusia tuotteita sekä palveluita. Myös toimivat yritykset haluavat kehittää ja kasvattaa toimintaansa. Alueen yrittäjät ovat rohkeita ja kasvuhakuisia ja heitä kiinnostaa myös kansainvälistymismahdollisuudet. Alueen elinvoiman parantaminen edellyttää työpaikkojen säilyttämistä ja lisäämistä alueella. Toisilla aloilla voi olla haasteena voi olla myös soveltuvan työvoiman löytäminen.

Heikkoutena koetaan sosiaalisten vaikeuksien lisääntyminen. Nuorten syrjäytymistä ja pahoinvointia voidaan lieventää lisäämällä osallisuuden kokemusta. Osallisuus on sitä, että nuoret kokevat kuuluvansa lähiyhteisöihinsä ja yhteiskuntaan. Nuorilla on mahdollisuus osallistua työelämää, vapaa-ajan viettoon ja sosiaaliseen toimintaan. Kuulluksi tuleminen ja mahdollisuus vaikuttaa oman elämänsä kulkuun tukevat nuorten hyvinvointia. Leader-toiminnalla on tärkeä edistää alueen kehittymistä nuorten näkökul-

masta ja heidän tarpeisiinsa pohjautuen esim. Nuorisoleader - ja nuorisotyöryhmätoiminnalla. Nuorten osuus alueella on suuri, joten on tärkeää vahvistaa alueella asuvien nuorten osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia. Tärkeää on myös edistää alueella asuvien nuorten hyvinvointia ja viihtyvyyttä sekä nostaa esille alueen vahvuuksia, jotka edistävät nuorten aikuisten paluunmuuttoa.

Heikkouksia on mahdollista vähentää myös verkostojen kehittämällä ja yhteistyön lisäämisellä eri toimijoiden kesken. Tällä on mahdollista säästää väheneviä resursseja ja lisätä osaamista. Järjestötoimijoiden jaksamiseen on tärkeää panostaa, jotta myös jatkossa alueella pystytään ylläpitämään ja kehittämään erilaisia harrastusmahdollisuuksia ja tapahtumia.

Uhkana alueellamme koetaan eriarvoisuuden lisääntyminen, joka näkyy palveluiden keskittymisenä kuntakeskuksiin. Digitalisaation myötä palvelut siirtyvät myös enenevässä määrin sähköisiksi ja ihmisten digiosaaminen korostuu jatkossa entistä enemmän. Myös toimivien tietoliikenneyhteyksien merkitys korostuu, kun yhä useammat palvelut ovat siirtyneet etäyhteyksin toteutettavaksi.

Yhdistystoiminnassa uhkana nähdään myös osallisuuden väheneminen, koska yhdistystoimijat ikääntyvät ja aktiivit väsyvät vapaaehtoistoimintaan. Nuorten saaminen mukaan yhdistystoimintaan on tärkeää ja se auttaa yhdistyksiä kehittämään toimintaansa ja mahdollistaa paremmin uudenlaisen toiminnan ja toimintamallien syntyminen. Leader-toiminnalla on mahdollista löytää keinoja ihmisten osallistamiseen ja kohtauttamiseen eri toimijoiden kanssa ja tätä kautta löytää uusia toimintamalleja yhteistyön luomiseksi.

Globaalit uhat aiheuttavat alueen asukkaissa turvattomuuden tunnetta sekä lisääntyneitä tarvetta varautua näihin uhkiin. Ilmastonmuutos ja sen vaikutukset elinkeinoihin sekä sodat ja pandemiat herättävät pelkoa. Kyläturvallisuusasiat ovat nousseet vahvasti esille ja niihin liittyvät kehittämistarpeet painottuvat erityisesti huoltovarmuuteen, saavutettavuuden ja infran ylläpitoon. Tiestö, sähköverkko, vesihuolto, laajakaistayhteydet ovat asioita, joita alueella on tärkeää kehittää ja ylläpitää.

5. Valitut kehittämisen painopisteet, tavoitteet ja niihin liittyvät toimet

Strategian päätavoitteena on toiminta-alueen elinvoiman ja hyvinvoinnin edistäminen sekä pito- ja vetovoiman lisääminen niin, että alueella asumisen edellytykset paranevat ja säilyvät. Tämä edellyttää työpaikkoja sekä toimeentulon turvaamista, palve-

luiden säilymistä sekä harrastusmahdollisuuksia ja tapahtumia. Valituissa painopisteissä ja teemoissa näkyvät alueen vahvuudet ja haasteet joihin strategialla vastataan.

5.1 Strategian painopisteet ja läpileikkaavat teemat

Alueanalyysissä nousi esiin paljon asioita, joihin emme pysty Leader-toiminnalla vaikuttamaan. Näitä ovat esim. kuntatalouden huono tilanne, rappeutuva tieverkosto tai korkea-asteen koulutustarjonta. Strategiaan valikoitui neljä kokonaisuutta, joita ovat elinvoima ja hyvinvointi, monipuolinen yritystoiminta, rieskalaisuus ja älykäs uudistuminen.

Alueanalyysin ja kyselyjen pohjalta nousi esille myös läpileikkaavat teemat: ympäristöviisaus, nuoret, kansainvälisyys ja vaikuttavuus. Strategian toteuttamistoimet on kuvattu painopisteittäin ja jokaisessa painopisteessä on myös avattu, miten läpileikkaavia teemoja edistetään.

5.2 Tavoitteet ja niihin liittyvät toimet

Rieska-Leaderin painopisteet ja läpileikkaavat teemat

Painopisteet

Läpileikkaavat teemat

Tarvitsemme toimivia palveluita ja hyviä harrastusmahdollisuuksia, jotka edistävät alueen elinvoimaa ja asukkaiden hyvinvointia. Esim. liikuntareitistöjen sekä harrastus- ja liikuntapaikkojen kehittäminen mahdollistavat omaehtoisen liikkumisen. Harrastustoiminta on myös monipuolistunut viime vuosien aikana ja alueelle tarvitaan eri ikäryhmien tarpeisiin uudenlaisia harrastus- ja liikuntapaikkoja. Meri ja vesistöt tarjoavat hyvät puitteet erilaisille luontoon pohjaaville ulkoiluharrastuksille. Matkailukohteiden monipuolinen kehittäminen tukee myös paikallisten asukkaiden vapaa-ajanvietto- ja virkistytymismahdollisuuksia. Lähellä tuotettujen palveluiden, kuten lähiruoan ja lähien energian, kysyntä kasvaa turvallisuus- ja ekologisuussyistä.

Huoltovarmuutta voidaan edistää myös kehittämällä paikallisten vesilaitosten toimintaa.

Tavoite:

Hyvinvoinnin lisääntyminen

- Monipuolisen virkistys- ja harrastustoiminnan kehittäminen
- Liikunta- ja harrastuspaikkojen rakentaminen

Yhteisten kokoontumistilojen käytön kasvu

- Yhteisten tilojen toiminnallisuuden parantaminen
- Monipalvelukeskuksien kehittäminen

Vetovoimaisuuden lisääntyminen

- Asuinympäristön viihtyisyyttä ja turvallisuutta lisäävät toimet
- Uusien tapahtumien tukeminen

Mittarit:

- Elinvoimaa ja hyvinvointia lisäävät kehittämishankkeet 40 kpl
- Uudet tai uudistetut liikunta- ja harrastuspaikat, muut yhteiset tilat 80 kpl
- Yhteisö-Leader-hankkeet 50 kpl

Tavoitteena on elinvoimainen ja hyvinvoiva alue, jossa ihmiset huolehtivat terveydestään ja kaikkien jaksamisesta kannetaan vastuuta. Luodaan edellytyksiä onnelliselle ja merkitykselliselle elämälle. Hyvinvoinnin edistämiseksi sekä hyvinvointipalveluissa luonnon terveys- ja hyvinvointivaikutuksia sekä kulttuuria hyödynnetään nykyistä enemmän. Omaehtoinen liikkuminen lisääntyy.

Esimerkkejä läpileikkaavista teemoista:

Kansainvälisyys

- Yhteisöjen kansainvälisen yhteistyön ja verkostoitumisen edistäminen.
- Kansainvälisten ja monikulttuuristen tapahtumien edistäminen
- Ystäväkylätoiminta
- Hyvien käytäntöjen ja uusien ideoiden jakaminen

Ilmastoviisuus

- Fossiilisten polttoaineiden vähentämiseen tähtäävät investoinnit
- Luontoliikunnan ja reitistöjen käytön lisäämisen edistäminen
- Luonnon monimuotoisuutta lisäävät toimet
- Tapahtumien ilmastovaikutusten huomioiminen

Nuoret

- Nuorisotyöryhmätoiminnan vahvistaminen
- Nuorten harrastuspaikkojen kehittäminen
- Nuorten osallisuuden edistäminen
- Nuorten aktivointi

Alueen kehittämiseksi on tärkeää, että pystytään luomaan hyvät edellytykset monenlaiselle yritystoiminnalle ja eri-ikäisten ihmisten asumiselle. Tarvitsemme monipuolista yrittäjyyttä, joka tuo lisää työpaikkoja ja ylläpitää asukkaiden lähipalveluja sekä lisää alueen pitovoimaa. Yritysten työvoiman saanti on jo nyt tiettyjen alojen ongelma, johon koitetaan etsiä uusia ratkaisuja. Haluamme kannustaa uusia yrittäjiä työllistämään itsensä ja kokeilemaan yritystoimintaa. Tärkeää on olla mukana tukemassa myös toimivien yritysten laajentamis- ja kehittämistoimia, joiden avulla on myös mahdollista saada uusia työpaikkoja alueelle. Uudella ohjelmakaudella saadaan uusia yritystukivälineitä käyttöön sivutoimisen yrittäjyyden ja yrityskokeilujen tukemiseen. Näiden avulla on mahdollista saada alueelle uusia palveluja tai tuotteita. Näillä välineillä on mahdollista tukea yrittäjäksi aikovaa kohti päätoimista yrittäjyyttä.

Tavoite:

Yritystoiminnan lisääntyminen

- Uusien yritysten perustaminen
- Toimivien yritysten kehittäminen
- Osa-aikaiseen yrittäjyyden kannustaminen
- Yrittäjyyskokeilujen tukeminen

Työvoiman saatavuuden parantaminen

- Uusien työntekijöiden aktivoiminen/tiedottaminen

Yritysten yhteistyön lisääntyminen

- Yritysryhmät
- Yritysten yhteisten palveluiden ja tuotteiden kehittäminen
- Yhteiset koulutukset

Mittarit:

- Suorat yritystuet 115 kpl
- Tuetut yritykset 100 kpl
- Uudet yritykset 60 kpl
- Uudet ja säilyneet työpaikat 200 kpl
- Bisnes-Leader-tuet 100 kpl
- Yritysten yhteistyötä ja toimintaedellytyksiä parantavat hankkeet 25 kpl
- Yritysryhmä-hankkeissa mukana olevien yritysten määrä 80 kpl

Yritykset tarvitsevat asiantuntijaosaamista, joiden avulla yrittäjä voi lisätä toiminnan tavoitteellisuutta ja suunnitelmallisuutta, kokeilla uusia palveluita ja tuotteita sekä kansainvälistyä. Myös näiden tukeminen on uudella ohjelmakaudella mahdollista. Yritystoiminnan monipuolistaminen mm. maatilojen sivuelinkeinojen kehittäminen ja tuotekokeilut luovat mahdollisuuksia yritystoiminnan kehittämiseen.

Olemassa olevien työpaikkojen ja palveluiden säilyttäminen alueella on ensisijaisen tärkeää. Tuettavien yritysten kehittämistoimien ei välttämättä tarvitse aina synnyttää uusia työpaikkoja, jos niillä pystytään säilyttämään nykyiset työpaikat ja palvelut.

Tavoitteena on vahvistaa alueen nykyistä yrittäjyyttä ja edistää uusien yritysten ja uudenlaisen yritystoiminnan kehittämiseen liittyvien ideoiden syntyä sekä työvoiman saatavuutta. Lisäksi tavoitteena on vahvistaa toimialojen välistä yhteistyötä ja yritysten erikoistumista tukemalla uudenlaista ja kokeilevaa yhteistyötä sekä uusia innovatiivisia avauksia.

Esimerkkejä läpileikkaavista teemoista:

Kansainvälisyys

- Yritysten kansainvälistymisen edistäminen
- Uusien tuotteiden kehittäminen
- Uudet yhteistyömallit ja verkosto

Ilmastoviisaus

- Ympäristön kuormitusta vähentävät investoinnit
- Digitalisaation edistäminen
- Uusiutuva energiatuotanto/uusiutuviin energialähteisiin siirtyminen

Nuoret

- Nuorten yrittäjyyden ja yrittäjyyskokeilujen tukeminen
- Oppilaitosten ja yrittäjien yhteistyön edistäminen
- Nuorten työllistymisedellytysten parantaminen
- Yrittäjyyskasvatuksen edistäminen

Rieskalaisuus on Rieska-Leaderin aluetta kuvaava käsite. Se on sekoitus keski- ja pohjoispohjalaista kulttuuriperinnettä ja mielenlaatua. Suurten maailmanlaajuisten muutosten vastapainona kotiseudun, juurien ja perinteiden arvostus on noussut.

Kulttuurihistorian tuotteistamista ja tarinallistamista sekä omaleimaisia vetovoimatekijöitä, kuten vahvaa kesäteatteritoimintaa ja pitäjäpäiviä, hyödynnetään alueen imagon rakentamisessa ja markkinoinnissa. Mahdollisuuksia luodaan myös paikallisiin perinteisiin pohjautuvien uusien tapahtumien luomisessa. Painopisteen yhtenä tärkeänä osana on talkootyöperinteen ja kulttuuriperinnön siirtäminen nuoremmille sukupolville.

Tavoitteena on vahvistaa kotiseudun ainutlaatuisuutta, kotiseutuhenkeä sekä sen omaksi kokemisen tunnetta. Rieskalaisuutta edistetään erityisesti henkisen ympäristön kautta vahvistamalla yhteisöllisyyttä, yhteistyötä sekä osallisuutta. Alueen talkootyöperinne on vahvaa ja sitä pyritään ylläpitämään ja vahvistamaan edelleen. Yhteisöllisyyden ja verkostojen kehittäminen ovat Rieskan kehittämistoiminnan ytimessä. Yhteisöllisyydessä tärkeänä nähdään eri sukupolvien mukaan ottaminen kehittämistyöhön. Tavoitteena on myös tukea alueen asukkaiden uusia suhteita kotiseutuun.

Tavoite:

Yhteisöllisyyden lisääntyminen

- Yhteisöjen toiminnan kehittäminen
- Yhteistyöhön kannustaminen
- Kylätoiminnan aktivoiminen
- Turvallisuutta lisäävien toimien tukeminen

Kotiseutuhengen vahvistaminen

- Perinteiden säilyttäminen ja siirtäminen uusille sukupolville
- Paikallisen kulttuurin tukeminen

Mittarit:

- Yhteisöllisyyttä, kulttuuria ja perinteitä edistävät kehittämishankkeet 30 kpl
- Hankkeissa mukana olevien nuorten määrä 100 kpl

Esimerkkejä läpileikkaavista teemoista:

Kansainvälisyys

- Kotikansainvälistyminen
- Kansainvälisen yhteistyön edistäminen
- Maahanmuuttajien osallistuminen/kotouttaminen

Ilmastoviisaus

- Kulttuuriympäristön hoitotoimet
- Luontoarvostuksen vahvistaminen

Nuoret

- Kotiseutuperinteiden siirtäminen
- Talkootyöperinteen vahvistaminen
- Paikallisten nuorten kansainvälinen osaaminen ja suvaitsevaisuuden edistäminen

Matkanivan kylätalo on kyläläisten talkoovoimin rakentama kylän yhteinen kokoontumispaikka. Talo valmistui pyöröhirrestä vuonna 1992. Kesällä 2019 taloa kunnostettiin Rieska-Leaderin myöntämän rahoituksen avulla. Kuva: Matkanivan kyläyhdistys

Toiminta-alueella tapahtuvat väestömuutokset vaativat älykästä uudistumista. Taloudellisen kasvun aikaansaaminen ja palveluiden säilyttäminen edellyttää uudenlaisia tapoja toimia ja ajatella. Älykkäällä uudistumisella on mahdollista luoda uusia palvelutuotannon malleja. Kasvavissa kunnissa (Ylivieska, Kalajoki) väestön kasvu ja nuoren väestön suuri määrä aiheuttaa kunnille haasteita koulutus- ja peruspalveluiden tarjontaan sekä kaavoituksen ja infrastruktuurin riittävyydelle. Vastaavasti kunnissa, joissa väki vähenee ja ikääntyy, on palveluiden keskittyminen ja vähentyminen tosiasia.

Uusien toimintamallien myötä ja kolmannen sektorin kanssa tehtävällä yhteistyöllä väestöä menettäväkin kunta voi olla edelläkävijä palvelujen tuottamisessa. Tämä vaatii kunnilta myös elinvoimapolitiikan monipuolistamista ja yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Tästä esimerkkinä voivat olla kulttuuri- ja urheilutoiminta sekä erilaiset tapahtumat. Tapahtumat luovat matkailua, mutta myös tukevat alueen ja kuntien markkinointia.

Tavoite:

Uusien palvelumallien käyttöönotto

- Monipaikkaisuuden edistäminen
- Uusien palvelutuotantomallien kehittäminen (esim. liikkuvat mallit)
- Uusien yhteistyömuotojen tukeminen

Palveluiden turvaaminen, huoltovarmuus

- Palvelujen saatavuuden parantaminen
- Huoltovarmuuden lisääminen

Osaamisen lisääntyminen

- Digiosaamisen lisääminen
- Uusien teknologioiden käyttöönoton tukeminen

Mittarit:

- Älykästä uudistumista edistävät kehittämishankkeet 10 kpl
- Uudet yhteistyömuodot ja palvelumallit 5 kpl
- Älykkäät kylät -strategiat 5 kpl

Älykkäät kylät–kokonaisuuden myötä saadaan uusia mahdollisuuksia kumppanuksien luomiseen, ongelmien ratkaisuun ja uuden oppimiseen. Toimenpiteen myötä yhteisöillä on mahdollista hyödyntää innovatiivisia ratkaisuja sekä paikallisia vahvuuksia ja mahdollisuuksia kehittääkseen omaa resilienssiään. Digitalisaatio, kokeilut ja luovat ratkaisut ovat älykkäiden kylien toiminnassa keskiössä. Niiden avulla on mahdollista parantaa alueen taloudellista, sosiaalista ja ympäristön tilaa.

Tavoitteena on tukea alueen toimijoita kokeilemaan ennakkoluulottomasti jotain uutta. Uudet yhteistyön muodot, uuden teknologian käyttöönotto, uudet palvelumallit (kuten liikkuvat palvelut) ja kaikenlainen uusi tekeminen voi synnyttää täysin odottamattomia tuloksia. Rohkaistaan niin yrityksiä kuin yhteisöjäkin uudelleen tekemiseen ilman epäonnistumisen pelkoa.

Esimerkkejä läpileikkaavista teemoista:

Kansainvälisyys

- Uusien yhteistyö- ja toimintamallien löytäminen
- Toisilta oppiminen
- Kansainvälisten verkostojen laajentaminen

Ilmastoviisaus

- Digitaalisuuden hyödyntäminen
- Paikallisten resurssien hyödyntäminen
- Paikallisten tuotteiden ja palveluiden lisääminen

Nuoret

- Ympäristökasvatus
- Nuorten osaamisen hyödyntäminen
- Nuorten osallistaminen toimintaan ja sen kehittämiseen

Valitut lämpileikkaavat teemat vahvistavat vision ja kehittämistoimenpiteiden toteuttamista jokaisessa neljässä painopisteessä ja ne ohjaavat rahoituspäätösten tekemistä.

5.3.1 Ympäristöviisaus

Tavoitteena on huomioida kaikessa kehittämisessä ilmastomuutos. Ympäristöviisaus koostuu kestävästi lähellä pienellä hiilijalanjäljellä tuotetuista tuotteista ja palveluista. Ympäristöviisauteen kuuluu myös energiatehokkuus, etäpalvelut, etätyö sekä uusiutuvan energian tuottaminen. Arvojen muuttumisen myötä ympäristöasiat korostuvat tulevaisuudessa entisestään ja jatkossa kuluttajat haluavat kuluttaa kestävästi ja ekologisesti tuotettuja tuotteita ja palveluita. Lähiekologia pätee niin uusiutuvaan energiaan, luonnon monimuotoisuuteen, liikkumiseen, ruokaan, raaka-aineisiin, kulttuuriin sekä vapaa-ajan viettomahdollisuuksiin.

Kannustetaan alueen toimijoita lähiajatteluun ja lisätään asukkaiden ympäristötietoutta, ja näin mm. vähennetään nuorten ja lasten ilmastoahdistusta. Tuetaan yritysten ja yhteisöjen ympäristöviisaita hankkeita.

Tavoite: Ympäristö- ja ilmastotoimien määrä 50 % kaikista rahoitetuista hankkeista eli 150 kpl.

5.3.2 Nuoret

Rieska-Leaderin toiminta-alue on ikäjakaumaltaan yksi Euroopan nuorimpia. Nuorten huomioiminen on tärkeää ja siksi nuoret ovat yksi lämpileikkaava teema. Alueen korkea-asteen koulutustarjonta on tällä hetkellä vähäistä, mutta toisen asteen koulutustarjonta on monipuolista ja ikärakenne on hyvä. Kehittämistoimintaa on tehty nuorten osallistamiseksi mm. Nuoriso Leader- ja nuorisotyöryhmätoiminnalla, joita jatketaan edelleen. Nuorisotyöryhmätoiminnan myötä nuoret saadaan paremmin mukaan toimintaan ja tekijöiksi, eikä pelkästään tekemisen kohteiksi. Tavoitteena on edistää nuorten osallisuutta myös kansainvälisillä kehittämishankkeilla. Näin turvataan osaavien ja aktiivisten nuorten viihtyminen ja mahdollinen palaaminen alueelle jatkossakin.

Tavoite: Nuorten omia tai nuoriin kohdistuvia toimia 10 % kaikista rahoitetuista hankkeista eli 30 kpl.

5.3.3 Kansainvälisyys

Kokemusten vaihtaminen kansainvälisesti ja kansallisesti eri alueiden välillä tuo uusia ideoita ja näkemyksiä kehittämiseen ja oman ympäristön huomaamiseen. Kansainväliseen toimintaan osallistuminen lisää osaamista, laajentaa työkalujen määrää ja antaa lisää motivaatiota kehittämistoimintaan. Myös matalan kynnyksen kansainvälisyys esim. vierailut ja vastavierailut ovat arvokkaita. Leader-toimintaan olennaisena osana kuuluvaa perinteistä kansainvälistä yhteistyötä eri alueiden välillä jatketaan ja kehitetään.

Tulevaisuudessa osaavan työvoiman saatavuus on tärkeää. Tavoitteena on edistää työperäistä maahanmuuttoa ja ulkomaalaisten kotoutumista alueelle. Konkreettisia avauksia ja seudun kansainvälistä markkinointia tarvitaan maahanmuuton toteutumiseksi. Kansainvälisen työvoiman pysyvyys edellyttää myönteistä asennetta ja halua kohdata rohkeasti eri kulttuureista ja kielialueilta tulevia ihmisiä.

Tavoite: Kansainvälisiä tai kansainvälisyyttä edistäviä toimia 5 % kaikista rahoitetuista hankkeista eli 15 kpl.

5.3.4 Vaikuttavuus

Tavoitteena on kohdistaa tuki mahdollisimman vaikuttaviin hankkeisiin. Määrällisen ja suoran vaikuttavuuden lisäksi tärkeää on huomioida hankkeiden laadulliset ja epäsuorat vaikutukset. Määrällistä vaikuttavuutta voidaan mitata mm. uusien työpaikkojen syntymisellä, liikevaihdon kasvulla, palveluiden parantumisella, uusilla palveluilla, uusilla harrastuspaikoilla ja hankkeen tuloksellisuudella.

Tavoite: Kaikilta toimilta edellytetään vaikuttavuutta eli rahoitettujen hankkeiden määrä 300 kpl.

6. Rahoitussuunnitelma

Rieska-Leaderin rahoitussuunnitelma perustuu aiemmilta ohjelmakausilta saatuihin kokemuksiin. Rahoituskehys aiemmilla kausilla on ollut riittämätön ja monia hyviä paikallisia hankkeita on jäänyt ilman rahoitusta. CAP-rahoituskehystä kaudelle 2023–2027 tavoitellaankin hieman aiempaa suurempaa. Rahoitusta hankkeisiin haetaan n. 1,1 milj. € / vuosi ja toimintarahen osuus määräytyy sen perusteella. Alueen kunnat ovat sitoutuneet strategian mukaiseen

20 % osuuteen julkisesta tuesta. Kunnat suhtautuvat myönteisesti Rieska-Leaderin toimintaan ja ovat valmiita sitoutumaan samalla osuudella myös mahdolliseen lisärahoitukseen kehystarkistuksen yhteydessä. Tavoitteena on kerätä yksityistä rahoitusta vähintään 35% ja se sisältää sekä rahallista yksityisrahoitusta ja vastikkeetontatyötä. Vastikkeetontatyötä arvioidaan kertyvän ohjelmakauden aikana 50 000 tuntia.

Painopiste	EU 43 %	Valtio 37 %	Kunta 20 %	Julkinen rahoitus yhteensä (€)	Julkinen rahoitus yhteensä (%)	Yksityinen rahoitus (tavoite)	Kokonais- rahoitus yhteensä
Elinvoima ja hyvinvointi	784 750	675 250	365 000	1 825 000	60,83 %	1 175 000	3 000 000
Monipuolinen yritystoiminta	657 900	566 100	306 000	1 530 000	42,50 %	2 070 000	3 600 000
Rieskalaisuus	589 100	506 900	274 000	1 370 000	72,11 %	530 000	1 900 000
Älykäs uudistuminen	262 300	225 700	122 000	610 000	64,21 %	340 000	950 000
Strategiaa toteuttavat toimet yhteensä	2 294 050	1 973 950	1 067 000	5 335 000	56,46 %	4 115 000	9 450 000
Toimintaraha	487 405	419 395	226 700	1 133 500			1 133 500
CAP-kokonaisrahoitus	2 781 455	2 393 345	1 293 700	6 468 500	61,12 %	4 115 000	10 583 500
Muut rahastot ja rahoituskanavat							1 000 000
Rieska-Leader ry:n rahoitus yhteensä							11 583 500

Merkittävä osa strategian toimenpiteistä tullaan toteuttamaan CAP-rahoituksella. Haettavasta rahoituksesta noin 84 % kohdistetaan strategiaa toteuttaviin toimiin. Rieska-Leaderin alueella otetaan käyttöön kaikki rahoitusvälineet sekä yritysrahoitukseen että kehittämishankkeisiin. Toimintarahen osuus on 15,66 % laskentamallin mukaisesti. Toimintaraha tulee siis pieneneväan aiemmasta.

Lisäksi hyödynnetään muita rahastoja ja rahoitusmahdollisuuksia. Rieska-Leaderille on myönnetty Euroopan solidaarisuusjoukkojen laatumerkki lähettävänä ja koordinoivana organisaationa vuosiksi 2021–2027 (Erasmus+). Kokemusta vapaaehtois- ja nuorisovaihtohankkeista on jo kymmenen vuoden ajalta.

Rieska-Leaderin alueesta Kalajoki kuuluu Perämeren rannikon kalatalousohjelmaa. Ohjelmaa hallinnoi Oulun Seudun Leader ry.

Rieska-Leaderillä on käytössä omat pienet rahoitukset projekteille, jotka ovat kooltaan liian pieniä Leader-hankkeiksi. Nuorisoleader-rahoitusta on myönnetty vuodesta 2010 lähtien 13–25-vuotiaiden nuorten ryhmien vapaa-ajanprojekteihin. Yhteisö-Leader-tuki on vastaavanlainen rahoitus yhdistysten pienimpiin kehittämistoimiin. Bisnes-Leader-tuki taas on pienille ja aloittaville yrityksille investointeihin ja kehittämistoimiin. Rahoitus tulee paikallisilta yhteisöiltä - pääosin kunnilta - ja sen suuruudeksi arvioidaan n. 25 000 € / vuosi.

Rieska-Leader seuraa aktiivisesti kaikkia muitakin mahdollisuuksia paikallisen kehittämisen tukemiseen.

7. Toimeenpanon kuvaus

7.1 Hallinto

Rieska-Leader ry on 22.10.1996 perustettu yhdistys, jonka toimintaa sääntelevät yhdistyslaki, omat säännöt ja maa- ja metsätalousministeriön sekä ruokaviraston ohjeet. Yhdistyksen jäseneksi voi liittyä yksityinen henkilö tai yhteisö. Tällä hetkellä jäsenmäärä on 153.

Ylintä päätösvaltaa yhdistyksessä käyttää yhdistyksen kokous ja käytännön toimeenpanosta vastaa hallitus sekä työntekijät. Rieska-Leaderin hallituksessa on 10 varsinaista jäsentä ja jokaisella on henkilökohtainen varajäsen. Alueen pienistä kunnista on yksi edustaja ja isoimmista (Kalajoki, Ylivieska) kaksi edustajaa. Lisäksi on yksi alle 25-vuotias nuorisojäsen. Hallitus on muodostettu kolmikantaperiaatteen mukaisesti eli siinä on tasapuolisesti asukas-, yhdistys- ja julkisen tahon edustajia. Yksittäinen hallituksen jäsen voi olla hallituksessa yhtäjaksoisesti korkeintaan kuusi vuotta.

Hallituksen uusille jäsenille järjestetään omat perehdytyskoulutukset vuosittain. Kaikkia jäseniä kannustetaan osallistumaan myös alueellisiin ja valtakunnallisiin koulutuksiin. Hallituksen osaamista lisätään myös opintomatkoilla, joita järjestetään vuosittain kotimaan tai ulkomaan Leader-kohteisiin.

Rieska-Leaderin hallitus tutustumassa Raution Kyläkauppaan. Raution kylä valittiin Suomen Vuoden Kyläksi 2022. Raution kylän kehittämisessä on hyödynnetty Leader-rahoitusta.

Rieska-Leaderillä on myös toimiva johtoryhmä. Johtoryhmä hoitaa hallituksen käytännön työnantajatehtäviä ja parantaa yhdistysasioiden sujuvuutta. Johtoryhmän muodostavat hallituksen puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja työntekijät. Sekä hallitus että työntekijät ovat kokeneet johtoryhmätyöskentelyn hyvänä ja tätä tullaan jatkamaan.

Lähtökohtana on, että nykyiset 5 työntekijää jatkavat töitään. Työntekijät ovat kouluttautuneita asiantuntijoita ja heillä on pitkä kokemus maaseudun kehittämisestä. Kokemus sekä alueen ja toimijoiden tuntemus edesauttavat merkittävästi uuden ohjelmakauden nopeaa käynnistymistä. Kansainvälisyysasioita sekä toimijoiden aktivointia ja neuvontaa hoidetaan yhteistyötoimenpiteenä naapuri-Leaderien kanssa. Työntekijöitä kannustetaan kehittämään omaa osaamistaan ja hyvinvoinnista huolehditaan mm. aktiivisella tyhy-toiminnalla ja kattavilla työterveyspalveluilla. Työntekijöiden työssä viihtymistä ja omantunnon vaikuttamismahdollisuuksia edesautetaan mm. säännöllisillä kehityskeskusteluilla.

Rieska-Leaderin laatukäsikirjaa päivitetään jatkuvasti. Laatutyö on osa arkipäivän toimintaa ja siihen kuuluu olennaisena osana oman toiminnan arviointi. Leader-ryhmän itsearviointi on keskeinen toiminnan kehittämisen työkalu. Työntekijöiden lisäksi myös hallitus tekee omasta toiminnastaan itsearvioinnin 1–2 kertaa ohjelmakaudessa.

Taloushallinnon sähköiset palvelut ostetaan asiantuntevalta tilitoimistolta.

Leader-toimisto sijaitsee Ylivieskassa, kaupungin elinkeinopalvelujen kanssa yhteisissä tiloissa. Toimitiloissa on käytössä tarvittava varustus, kuten toimistokalusteet, toimiva (tieto)tekniikka ja tietoliikenneyhteydet. Tilat ja sijainti ovat tällaiselle kehittämisorganisaatiolle erittäin hyvät.

Rieska-Leaderin työntekijät rohkaisevat, neuvovat ja ohjaavat alueen toimijoita. Aktivoinnin ja tiedottamisen tavoitteena on informoida alueen asukkaita ja yhteisöjä uuden ohjelmakauden rahoitusmahdollisuuksista ja innostaa heitä oman alueensa kehittämiseen. Työntekijät ja hallitus jalkautuvat erilaisiin yhteisöjen ja yritysten tapahtumiin, mutta Rieska-Leader on myös itse aktiivisesti järjestämässä erilaisia aktivointitilaisuuksia. Fyysisten tapaamisten lisäksi aktivointia tehdään esim. sosiaalista mediaa hyödyntämällä. Nuoria innostetaan mukaan koulujen, harrasteryhmien, kuntien nuorisotoimien ja nuorisovaltuustojen kautta. Rieska-Leaderin nuorisotyöryhmällä on tässä suuri rooli.

Viestinnän tavoitteena on tukea yhdistyksen strategian toteutumista. Viestinnällä pyritään lisäämään yhdistyksen tunnettuutta, parantamaan tietoisuutta eri tukimuodoista sekä vahvistamaan yhdistyksen organisaatiokuvaa paikallisena, matalan kynnyksen paikkana. Viestintä pohjautuu viestintäsuunnitelmaan, joka tehdään AMK-opinnäytetyönä Rieska-Leaderille vuoden 2022 aikana. Viestintäsuunnitelman perustana on uuden strategian painopisteet ja läpileikkaavat teemat sekä opinnäytetyössä tehtyjen tutkimusten

tulokset. Kyselytutkimuksessa mitattiin Rieska-Leaderin tunnettuutta alueen yritysten keskuudessa sekä kartoitettiin näkökulmia viestinnän kehittämiseen. Yhdistyksen työntekijöille tehdyn teemahaastattelun pohjalta päätettiin käytettävistä viestintäkanavista ja -tavoitteista sekä viestinnän onnistumisen seuraamisesta ja arvioinnista.

Ulkoista viestintää toteutetaan aktiivisesti useissa eri kanavissa kohderyhmät huomioiden, erityisesti yhdistyksen nettisivuilla ja sosiaalisen median kanavissa. Vaikka viestintätyö painottuu yhdelle työntekijälle, sitä tekee myös jokainen yhdistyksen työntekijä oman työnsä kautta – asiakkaat kohdataan kannustaen, aktivoiden sekä kunkin asiakkaan tarpeet huomioiden. Viestinnässä korostuu tietoisuuden ja tunnettuuden lisääminen, johon pyritään esittelemällä toteutettuja hankkeita sekä kertomalla haettavista tukimahdollisuuksista. Printtimateriaalia jaetaan etenkin kasvokkain tapahtuvissa tilaisuuksissa. Kuntakohtaiset tiedotteet lähetetään puolivuositain kunnille, joissa kerrotaan rahoitetuista hankkeista ja saavutetuista tuloksista kuntakohtaisesti. Rieska-Leaderin rahoituskuulumiset ja ajankohtaiset asiat julkaistaan myös tiedotteilla, joita lähetetään paikallismedialle viestintäsuunnitelman mukaan.

Alavieska Motor Weekend -tapahtuman pääjärjestäjänä toimi *Alavieskan Vetovoima* -hanke. Alavieskan Vetovoima on Rieska-Leaderin rahoittama hanke, jossa kehitetään Alavieskan vetovoimaisuutta.
Kuva: Alavieskan kunta

Kitinkannuksen vapaa-ajan aluetta on kehitetty useilla Rieska-Leaderin rahoittamilla hankkeilla. Kuvassa Kannuksen Kuntoliikkuajat ry:n toteuttama Pumptrack-rata.
Kuva: Kannuksen Kuntoliikkuajat ry

Rieska-Leaderilla on alueella aktiivinen rooli verkostojen kokoamisessa ja ylläpitämisessä. Rieska-Leaderin verkostotyön lähtökohta on tasavertainen, vapaaehtoinen ja vastavuoroinen yhteistyösuhde, jonka verkoston eri osapuolet ovat katsoneet sekä hyödylliseksi, että hyväksi tavaksi yhdistää voimia ja ratkaista alueen ongelmia ja haasteita. Paikallisella tasolla tärkeimpiä kumppaneitamme ovat alueen kunnat, kuntien elinkeinotoimet, kunnissa toimivat yritykset sekä yhdistykset. Näiden toimijoiden kanssa järjestämme yhteisiä tapaamisia säännöllisesti.

Olemme rahoittaneet tällä ohjelmakaudella 184 yritystä ja 188 yhteisöä. Erityisesti olemme onnistuneet edistämään yritysten yhteistyötä yritysryhmähankkeiden avulla. Niitä olemme rahoittaneet yhteensä 13 kappaletta. Omien pienien rahoitusvälineemme Yhteisö-, Bisnes- sekä Nuoriso-Leader avulla olemme saaneet uusia hakijoita. Maaseuturahastosta haettavissa tuissa uusia hakijoita on ollut tällä ohjelmakaudella 52 %.

Maakunnan tasolla muut Leader-ryhmät sekä ELY-keskus muodostavat tiiviin verkoston. Ohjelmakausittain laadimme Pohjois-Pohjanmaan Leader-ryhmien kanssa yhteisen maakunnallisen strategian, joka luo suuntaviivat paikalliskehittämiseen ja rakentaa pohjaa tiiviille yhteistyölle. Yhteistyötä tehdään erityisesti alueellisten verkostojen kehittämisessä, Nuoriso Leader toiminnassa, tiedotuksessa ja aktivoinnissa sekä yhteisöjen ja yrittäjyyden kehittämisessä. ELY-keskuksen kanssa pidetään H&Y-pöytiä sekä käydään vuosittain kumppanuuskeskusteluja. Koska osa toiminta-alueesta on Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella, tehdään yhteistyötä myös sen kanssa. Kumppanin ELY-keskuksen kanssa on tehty yhteistyösopimukset, joissa on mm. sovittu työnajosta ja yhteisistä rahoituslinjauksista. Koulutus- ja tutkimussektorilla tiivistä yhteistyötä tehdään erityisesti Centria-ammattikorkeakoulun kanssa.

Aktiivisella kv-toiminnalla on kerätty laaja kansainvälinen verkosto. Kansainvälisten verkostojen avulla on mahdollistettu tiedonvaihtoa ja oppimista EU-kansalaisten välillä sekä löydetty uusia ideoita omalle

alueelle. Kansainvälisellä yhteistyöllä on myös onnistuttu lisäämään solidaarisuutta ja vahvistettu yhteisöjä. ESC-nuoria on välitetty jo vuosien ajan kumppanin suuntaan ja vuosina 2014–2021 alueellamme on ollut 20 vapaaehtoista useasta eri maasta. Kv-toiminta on avannut uusia verkostoja alueen toimijoille myös Erasmus+ -rahoitusten kautta näitä hankkeita on alueella ollut 4 kappaletta. Kansainvälisiä hankkeita on rahoitettu 7 kappaletta. Uusia kv-kumppanuusia syntyy koko ajan ja tässä vaiheessa ei vielä tiedetä kaikkia tulevia kumppaneita.

Rieskan nuorisotyöryhmä perustettiin 2017 syksyllä, nuoria on ollut mukana siitä lähtien koko ajan päättämässä Nuoriso-Leader-hankkeiden rahoituksista ja kehittämässä omaa toimintansa mm. kansainvälisellä hankkeella Skotlannin kanssa. Pari nuorisotyöryhmän jäsentä on varsinaisena jäsenenä ja varajäsenenä Leader-hallituksessammekin, joten molemmin puolin viestintä toimii sujuvasti. Tavoitteena on pitää jokaisesta kunnasta nuoria mukana työryhmässä, joka päättää Nuoriso-Leader-hankkeiden rahoituksista, mainostaa tukea muille nuorille ja kehittää toimintaa. Esim. saksalaisten Leader-ryhmien kanssa meillä on työn alla kansainvälinen hanke uudelle ohjelmakaudelle nuorten osallistamisesta päätöksentekoon. Nuoret osallistuvat myös vuosittaisiin LINC-tapaamiisiin kertoakseen nuorten osallistamisen tärkeydestä Euroopan muille Leader-ryhmille. Tällä hetkellä nuorisotyöryhmässä on 9 jäsentä, mutta mainostamalla kouluilla, nuorisotaloilla ja nuorisovaltuustoille, toivomme että määrää saadaan nostettua tulevina vuosina.

Liitteenä olevassa dynaamisessa verkostanalyysissä on avattu verkostoja tarkemmin.

8. Seuranta ja arviointi

Rieska-Leaderin hallitus vastaa tämän strategian toteutuksesta. Sen etenemistä ja tulostavoitteiden toteutumista seurataan vuosittain. Hankkeilta kerätään tietoja toteutuneista määrällisistä ja laadullisista tuloksista. Tuensaajilta kerätään systemaattisesti palautetta hankkeen onnistumisesta ja Rieska-Leaderin toiminnasta.

Vuosien ennakointi on mahdotonta, siksi strategiatyö on jatkuva prosessi. Strategiaa päivitetään ja suunnataan sidosryhmien antaman palautteen perusteella ja tilanteen vaatimalla tavalla. Oman toiminnan kriittinen seuraaminen ja säännöllisesti laaditut tilannekatsaukset mahdollistavat nopean reagoinnin toimintaympäristön muutoksiin. Vuosittain järjestettävässä Helmiseminaarissa keskitytään yhdessä hallituksen kanssa erityisesti strategian tavoitteiden seurantaan.

Toiminnan seuraamisessa tarvitaan myös ulkopuolista arviointia. Ulkopuolista arviointia tullaan tekemään mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä paikallisten oppilaitosten kanssa mm. opinnäytetöitä hyödyntäen. Valtakunnan tasolla tultaneen tekemään arviointia virallisen ulkopuolisen arvioijan toimesta. Myös tätä hyödynnetään oman toiminnan kehittämiseksi. Lisäksi itse voidaan toteuttaa erilliskyselyjä hankkeille ja sidosryhmille.

Sisäinen ja ulkoinen arviointi takaavat toiminnan avoimuuden, rehellisyyden ja läpinäkyvyyden. Omaehtoinen maaseudun kehittäminen on jatkuvaa vuorovaikutusta toiminta-alueen asukkaiden, yhteisöjen ja yritysten sekä muiden sidosryhmien kanssa. Tulevaisuuden ennakointi, kyky oppia menneestä ja reagoida nopeasti muutoksiin ovat edellytyksiä onnistuneelle kehittämistoiminnalle.

LIITTEET

Liite 1: Kuvaus osallistavasta valmisteluprosessista

Liite 2: Dynaaminen verkostanalyysi

Liite 3: ELY-Leader yhteistyösopimus (toimitetaan 14.10.2022 mennessä)

Liite 4: Kuntarahasitoumukset

Liite 5: Rahoitettavien hankkeiden valintakriteerit (toimitetaan 31.12.2022 mennessä)